

Примљено : 7. 12. 2025.			
ОРГ. ЈЕД.	Број	Трилог	Оригинал

Recenzija monografije: „Između emocija i očekivanja: Rodne norme u oblasti primarnih emocija i njihove implikacije“

Autorka: Marija Pejičić

Recenzent: Vladimir Turjačanin

Narativni opis sadržaja i strukture teksta

Monografija Marije Pejičić predstavlja opsežan teorijski pregled koji sistematski istražuje rodnu socijalizaciju primarnih emocija i njene implikacije na različite aspekte psihološkog funkcionisanja. Tekst obuhvata preko 150 strana akademskog sadržaja, strukturiran u logičke tematske cjeline koje se razvojno nadovezuju jedna na drugu. U tekstu se koristi preko 200 referenci koje pokrivaju širok spektar izvora iz različitih oblasti psihologije – od klasičnih radova (Ekman, Lazarus, Bandura, Vygotsky) do najnovijih istraživanja objavljenih 2024. i 2025. godine.

Monografija započinje provokativnim uvodom koji koristi medijsku analizu Olimpijskih igara u Parizu 2024. godine kako bi ilustrovala aktuelnost debate o polnoj i rodnoj pripadnosti. Ovaj pristup efikasno kontekstualizuje istraživačko pitanje i motiviše čitaoca da nastavi sa čitanjem. Autorka jasno postavlja tri ključna istraživačka pitanja koja vode strukturu cjelokupnog rada: (1) koja je uloga kulture u oblikovanju rodni normi u emocionalnosti, (2) kako usvojene rodne uloge oblikuju percepciju, izražavanje i regulaciju emocija, i (3) koji su ishodi rodne socijalizacije na socijalnu percepciju, interpersonalne odnose i mentalno zdravlje.

Prvo poglavlje posvećeno je definisanju ključnih pojmova, gdje autorka pažljivo razgraničava koncepte pola i roda, oslanjajući se na savremene teorijske pristupe. Autorka priznaje probleme korištenja binarnih kategorija, ali argumentovano objašnjava zašto zadržava analizu unutar ovog okvira – većina društava još uvijek praktikuje rodnu socijalizaciju kroz binarne kategorije. U ovom odjeljku se u razmatranje uvode i kognitivne strukture poput rodni shema i stereotipa, što omogućava razumijevanje mehanizama kroz koje se rodne norme internalizuju.

Drugo poglavlje bavi se definicijom emocija, sa posebnim fokusom na šest primarnih emocija: sreću, tugu, strah, ljutnju, odvratnost i iznenađenje. Autorka detaljno opisuje antecedente svake emocije, njihovu doživljajnu komponentu, facijalne ekspresije i ponašajnu spremnost na djelovanje. Značajan dio ovog poglavlja posvećen je i regulaciji emocija, što logički povezuje biologiju emocija sa njihovim socijalnim oblikovanjem.

Treće poglavlje, najobimnije u monografiji, analizira ulogu kulture u konstrukciji emocionalnosti. Autorka najprije etablira univerzalne karakteristike primarnih emocija (fiziološke reakcije, facijalne ekspresije, antecedenti), a zatim pokazuje kako kultura oblikuje njihovu interpretaciju, vrednovanje i izražavanje. Ovde se uvode Hofstedeove dimenzije kulture, posebno dimenzija maskulinnosti-femininnosti, kao makro-kontekst za razumijevanje rodni normi.

Autorka zatim detaljno razmatra porijeklo rodni normi u oblasti emocija, povezujući ih sa socijalnim funkcijama emocija. Emocije koje signaliziraju afilijativnost i ranjivost (sreća, tuga, strah) kulturno se vezuju za žene, dok se emocije koje izražavaju moć i dominaciju (ljutnja, gađenje) pripisuju muškarcima.

Posebno vrijedan dio ovog poglavlja posvećen je procesu usvajanja rodni uloga, gdje autorka integriše biološke, evolutivne i psihosocijalne perspektive kroz bio-psiho-socijalni razvojni model. Ovaj eklektički pristup omogućava nijansiranu analizu koja izbjegava jednostrane determinizme. Detaljno se razmatraju agensi rodne socijalizacije emocija – porodica (sa posebnim fokusom na majke i očeve), vršnjaci i mediji – sa bogatim empirijskim nalazima o specifičnim mehanizmima kroz koje ovi agensi djeluju.

Četvrto poglavlje bavi se ishodima rodne socijalizacije – rodni obrascima u ekspresiji različitih primarnih emocija i njihovim potencijalnim implikacijama na socijalnu percepciju, interpersonalne odnose i mentalno zdravlje. Autorka pokazuje kako rigidne rodne norme mogu voditi nepovoljnim ishodima, uključujući predrasude, probleme u intimnim odnosima i različite forme psihološkog distresa.

Monografija se zaključuje poglavljem „Umesto zaključka“ koje rezimira ključne nalaze i pruža perspektive za buduća istraživanja. Na kraju se nalazi opis instrumenta za mjerenje rodni stereotipa u oblasti emocionalnosti, adaptiranog za srpsku populaciju, što predstavlja praktičan doprinos koji omogućava empirijsko istraživanje ove teme u domaćem kontekstu.

Opšti utisak i doprinos oblasti

Monografija Marije Pejičić predstavlja izuzetno značajan doprinos domaćoj psihološkoj literaturi iz oblasti psihologije pola, roda i emocija. U domaćoj i široj regionalnoj psihologiji ova tema nije bila sistematski obrađena na ovako sveobuhvatan i teorijski utemeljen način, što ovaj rad čini pionirskim poduhvatom.

Teorijski doprinos ogleda se u uspješnoj integraciji različitih psiholoških perspektiva – od biologije emocija, preko kognitivne i socijalne psihologije, do kulturalne i razvojne psihologije. Autorka demonstrira duboko poznavanje međunarodne literature i sposobnost da kompleksne teorijske debate prenese na razumljiv i interesantan način. Posebno je vrijedna njena sposobnost da izbjegne vještačke dihotomije (priroda nasuprot kulture, pol nasuprot roda) i umjesto toga ponudi integrisane modele koji prikazuju svu kompleksnost rodni razlika u doživljaju i ispoljavanju emocija.

Empirijski doprinos ogleda se u sistematskom pregledu velikog broja studija iz različitih kulturnih okruženja, što omogućava razumijevanje kako univerzalnih tendencija tako i kulturnih varijacija. Iako monografija ne donosi originalne empirijske podatke, njena sinteza postojećih nalaza predstavlja vrijedan resurs za buduća istraživanja.

Praktični značaj rada ogleda se u više dimenzija. Prvo, monografija pruža konceptualni okvir koji može doprinijeti regulisanju obrazovnih politika i intervencija usmjerenih na fleksibilnije rodne norme u porodičnom i obrazovnom vaspitanju. Drugo, nalazi o implikacijama rigidni rodni normi na mentalno zdravlje mogu biti korisni za kliničku praksu. Treće, instrument za mjerenje rodni stereotipa omogućava empirijsku operacionalizaciju ovih konstrukata u domaćim istraživanjima.

Didaktička vrijednost monografije je takođe značajna. Tekst može poslužiti kao referentni udžbenik za studente psihologije, socijalnog rada, sociologije, pedagogije i rodni studija. Jasna struktura, detaljna objašnjenja ključnih pojmova i bogata literatura čine ga pogodnim za akademsku upotrebu.

Zaključna procjena

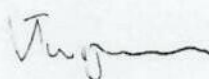
Monografija „Između emocija i očekivanja: Rodne norme u oblasti primarnih emocija i njihove implikacije" predstavlja značajan, ambiciozan i na mnogim nivoima uspješan naučni poduhvat. Autorka Marija Pejičić demonstrira izuzetan nivo teorijskog razumijevanja i sposobnosti sinteze kompleksne međunarodne literature iz različitih grana psihologije.

Najveći doprinos monografije leži u njenoj sveobuhvatnosti i integrativnosti. Tekst uspješno premošćuje različite teorijske tradicije – od biologije emocija do kulturalne psihologije – i nudi koherentan narativ o tome kako se rodna socijalizacija emocija odvija i kakve implikacije ima. Za domaću psihološku zajednicu, ovo predstavlja prvi sistematski i teorijski sofisticiran pregled ove važne teme. Monografija može poslužiti kao referentni tekst za studente, izvor hipoteza za istraživače i konceptualni okvir za praktičare u obrazovanju, psihološkom savjetovanju i kliničkoj praksi.

Konačna preporuka: monografija „Između emocija i očekivanja: Rodne norme u oblasti primarnih emocija i njihove implikacije" autorke Marije Pejičić predstavlja izuzetan doprinos domaćoj psihološkoj nauci koji bi mogao postati standardna referenca u oblasti rodne i emocionalne psihologije, te se svesrdno preporučuje za objavljivanje.

Banja Luka, 17.11.2025.

Vladimir Turjačanin

Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet

Univerzitet u Banjoj Luci